

PAUL CRAIG ROBERTS

**SELHÁNÍ KAPITALISMU
VOLNÉHO TRHU
A EKONOMICKÝ ÚPADEK ZÁPADU:
CESTA K NOVÉ SVĚTOVÉ EKONOMICE**

TRITON

TRITON
Praha/Kroměříž

Paul Craig Roberts

**SELHÁNÍ KAPITALISMU VOLNÉHO TRHU
A EKONOMICKÝ ÚPADEK ZÁPADU:**

Cesta k nové světové ekonomice

PAUL CRAIG ROBERTS

**SELHÁNÍ KAPITALISMU
VOLNÉHO TRHU
A EKONOMICKÝ ÚPADEK ZÁPADU:
CESTA K NOVÉ SVĚTOVÉ EKONOMICE**

přeložil Václav Petr

Stanislav Juhaňák – TRITON

Paul Craig Roberts

Selhání kapitalismu volného trhu a ekonomický úpadek Západu:

Cesta k nové světové ekonomice

Všechna práva vyhrazena. S výjimkou recenzí nesmí být žádná část této knihy reprodukována žádným mechanickým, fotografickým či elektronickým postupem, žádnou formou fonografického záznamu a nesmí být ani uložena v žádném vyhledávacím systému či databázi a nesmí být zpřístupněna či jinak kopírována pro veřejné či soukromé účely, pokud k tomu vydavatel nedá písemný souhlas.

First published in English in 2013 by

Clarity Press, Inc.

Ste. 469, 3277 Roswell Rd. NE, Atlanta, GA. 30305

<http://www.claritypress.com>

© 2013 Paul Craig Roberts

Translation © Václav Petr, 2015

© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2015

Cover © Renata Brtnická, 2015

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,

Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,

www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7387-903-7

Obsah

Ilona Švihlíková: Předmluva k českému vydání	9
Johannes Maruschik: Předmluva k německému vydání	13
Regulace versus deregulace	15
Nedostatky volného obchodu	17
Od starého dobrého kapitalismu k plutokracii	18
Jak dlouho zůstane dolar rezervní měnou?	20
<i>Quo vadis</i> , Evropo?	21
Konec evropských národních států	25
Kritika růstového modelu	29
Úvod	31
Část první: Problémy ekonomické teorie	35
Mikroekonomie	35
Makroekonomie	36
Problémy volného obchodu	44
Offshoring exportuje místo zboží pracovní místa	48
Problém negativních externích nákladů	53
Přírodní kapitál	60
Plánování pro plný svět	65
Všudypřítomné nezdary ekonomické teorie	68
Selhání kapitalismu volného obchodu	71
Část druhá: Nové vyvlastnění	75
Politické vyvlastnění	76
Hospodářské vyvlastnění	84
Sociální vyvlastnění	86
Vyvlastnění Američanů prvního světa offshoringem	88
Pracovní místa evidovaná Úřadem pro pracovní statistiky	94

Mýtus o benevolentní globalizaci	105
Opozice vůči mýtu o benevolentní globalizaci	114
Zdecimované americké hospodářství	117
Nezaměstnanost	118
Inflace	119
Hrubý domácí produkt (HDP)	120
Distribuce bohatství a příjmů ve Spojených státech	120
Lži, které usmrtily americký sen: mýtus o nedostatku vědeckých a technologických dovedností	121
Kam se všechny ty peníze poděly?	129
Podvod bankovních gangsterů	130
Konflikt zájmů maskovaný jako vláda	134
Zkáza v důsledku globalizace	137
Část třetí: Konec suverenity	142
Nedeklarovaná agenda	147
Může Německo zůstat suverénním státem?	151
Závěr	153
Dodatek: Je zotavení amerického hospodářství reálné?	154
Rejstřík	159
O dr. Paulu Craigovi Robertsovi	173

Předmluva k českému vydání

Ilona Švihlíková

Milý čtenáři,

možná Ti hned na úvod přijde divné, proč předmluvu k českému vydání knihy Paula Craiga Robertse píšu zrovna já. Možná tušíš, že byl ve funkci poradce ministra financí za Ronalda Reagana, obhajoval a aplikoval politiku strany nabídky a dal by se zařadit do škatulky „libertarián“. A přijde Ti to přinejmenším poněkud zvláštní a názorově nekonzistentní.

Tak jako se změnil svět od 80. let, tak se posunul i autor této knihy, který přímo uvádí, že „s libertariány už ztratil trpělivost“. Koneckonců již název knihy – „Selhání kapitalismu volného trhu“ – ukazuje, že pozornost bude věnována problémům, které jsou s působením tzv. *laissez-faire* spjaty. Roberts se hned v úvodních částech pouští do rozboru „neotřesitelných“ tezí, na kterých jsou postoje volného trhu vybudovány. Po úvodu do makroekonomické politiky a ocenění Karla Polanyiho následuje zpochybnění Ricardovy teorie komparativních výhod. Právě ve Spojených státech dosáhlo přemísťování výrob tak masivního rozsahu, že se v posledních dekadách hovoří o deindustrializaci. Od začátku knihy se Roberts tedy věnuje nejen boření mýtů spjatých s libertariánským pohledem na svět a ekonomiku, ale také s pečlivým rozlišováním, komu politika tohoto směru pomáhá a koho naopak poškozují. V jeho knize se tak i do České republiky vrací pojem „politická ekonomie.“ Uvedme jako chuťovku příklad: *„Komu prospívají příjmové ztráty, jimž čelí Američané? Je jasné, že prospěch má země, do níž se americká produkce přemístila. Dalším prominentním šťastlivcem jsou akcionáři a exekutivci společností, jež produkci offshorují. Zásluhou nižších nákladů na pracovní síly se zvyšuje zisk, ceny akcií a „bonusy za výkonnost“ korporátního managementu.“*

Roberts neignoruje ani životní prostředí, další části knihy se proto zabírají nejen drancováním vzácných zdrojů, ale obecněji problémem externalit. A ani zde, což je koneckonců příznačné pro celou knihu, si Roberts nebere

servítky, když konstatuje: *„Dnešní ekonomové se zajímají o peníze a zajišťování omluvenek pro ‚globalizaci‘, neboť ta jim na oplátku přináší na jejich katedry granty od nadnárodních korporací. Osobu, která dnes vysloví o ekonomii pravdu, nečeká na katedře ekonomie žádná budoucnost, neboť univerzity závisejí na cizích penězích.“*

Nejde přitom „jen“ o uvádění příkladů, protože celá kniha je pečlivě podložena ekonomickými teoriemi, vývojem ekonomického myšlení, včetně značného množství další literatury k nastudování, což musím ocenit i jako pedagog. Roberts nás provádí celou škálou selhání volného trhu, včetně sociálních dopadů politik volného trhu, aniž by se bál použít sousloví „třídní válka“. Ekonomická politika není ale jediná, která ovlivňuje dennodenní život Američanů. Proto se v knize dočteme také o Robertsových názorech na tzv. politické vyvlastnění, aplikaci Patriot Act či Bradleyho Manninga. Autor sám říká, že *„degenerace americké demokracie v policejní stát je téma pro celou knihu. Zde jsem se o ní stručně zmínil, neboť jsem chtěl rozptýlit naivní naděje, že se hospodářské vyhlídky amerických občanů opět oživí zásluhou demokracie.“*

Vyvlastnění hospodářské a sociální jsou spjaty, a tak se čtenář může seznámit s důsledky offshoringu na americkou ekonomiku – jedná se přitom o obecnější následky, které nejsou omezeny jen na Spojené státy, které je ale z vyspělých zemí začaly pociťovat nejsilněji. Na své si přijdou i příznivci statistiky a toho, jak se dá „kouzlit“ s čísly, neboť Roberts se odvolává na statistika Johna Williamse, který provozuje server „Shadow-statistics“ a který nabízí poněkud jiná čísla než ona oficiální. A to i v oblasti trhu práce. Rozporuje tezi, že ve Spojených státech převládají pracovní místa spjatá s vysokou kvalifikací a tzv. „novou ekonomikou“. Naopak, ukazuje se, že nejrychleji rostoucí profese spadají do sféry zdravotnictví a sociální péče. Kam se umístí rostoucí počet zadlužených absolventů univerzit? *„To je tedy ‚nová ekonomika‘, kterou nám přinesla globalizace a která nahrazuje staré výrobně-průmyslové hospodářství. V jejích výkazech budete slibovaná ‚znalostní pracovní místa‘ hledat marně. Amerika se stala ‚supervelmocí‘ s pracovními silami třetího světa zaměstnanými ve špatně placených domácích službách.“* Nízkou míru nezaměstnanosti, minimálně ve srovnání např. se zeměmi EU, je nutno vnímat také v kontextu míry nedobrovolných částečných úvazků a vysoké tzv. pracující chudoby v USA. Odchod průmyslových kapacit do zahraničí, např. povzbuzený dohodou NAFTA, posílil enormně sektor služeb. Na jedné straně

destabilizující vliv finančního sektoru, na straně druhé oni „obraceči hamburgerů“, špatně placená zaměstnání, jejichž symbolem se nově stává Wal-Mart, který nahradil General Motors v roli největšího soukromého zaměstnavatele. Problémem Spojených států se stává to, že vzdělaným mladým lidem nedokáží nabídnout odpovídající pracovní místa – neboť ta se již přemístila někam jinam. A to, podle Robertse, za stále politické podpory globalizačním procesům. Roberts se domnívá, že právě změna struktury americké ekonomiky, vyvolaná globalizací, je hlavní příčinou rostoucí nerovnosti americké ekonomiky, navyšování kapitálových zisků na úkor mezd zaměstnanců. Další části jsou možná ještě ostřejší a jdou na dřeň toho, jak vypadají současné Spojené státy. Vytvoření úzké vrstvy nejbohatších, která žije v „Richistanu“ a je zároveň schopná vydávat své zájmy za zájmy celku. *„Během první dekády 21. století se distribuce obrátila. Horní jedno procento získávalo 65 % příjmu, zatímco dolních 90 % se muselo spokojit s 12 %. Globalizace k tomuto obrátu mocně přispěla transformací amerických mezd a platů v kapitálové zisky a prémie exekutivců.“* Ano, mýtický americký sen je dnes tvořen masivním rozšířením chudoby, závislostí na potravinových lístcích a přímo neuvěřitelnou koncentrací bohatství, která ze Spojených států tvoří oligarchii. Ostré kritice Robertse neuniká ani korporace Goldman Sachs. Za zmínku stojí nejen její „aktivity“, ale např. také výrok britského místopředsedy, že veřejnost se musí naučit *„tolerovat nerovnost v zájmu dosažení větší prosperity pro všechny“*. Pro koho tato prosperita má být, je tváří v tvář americké nerovnosti poměrně jednoznačné. Roberts se domnívá, že ekonomická profese jako taková selhává, neboť názory keynesiánců (např. Paula Krugmana) ani pravicového ekonoma Roberta Barra nereagují na offshorizaci amerických pracovních míst. Roberts, hájící logicky Reaganovu politiku, jejímž strůjcem sám byl, si už neklade otázku, do jaké míry právě zavádění ekonomie strany nabídky tuto offshorizaci povzbudilo...

Celá kniha se ale nevěnuje jen Spojeným státům. Možná se nám jejich problémy mohou zdát příliš vzdálené, ale přesný opak je pravdou. Spojené státy jako první zaznamenávají trendy, které se následně šíří do dalších vyspělých zemí. Ignorovat varování a problémy by tak bylo osudnou chybou, i když – právě to se v Evropské unii děje. Evropská unie a „řecká tragédie“ tvoří další kapitolu knihy, která navzdory řadě čísel a ekonomických pojmů se čte „sama“ jako napínavé drama, jehož jsme bohužel součástí. Roberts se domnívá, že Řecko má posloužit jako precedens, který bude dále aplikován na země

jako Itálie či Španělsko. Roberts chápe řecký problém nikoliv jako problém dluhový, či čistě ekonomický, ale především jako boj o zachování suverenity. Všímá si přitom, jak vrcholná, ekonomicky důležitá místa ve strukturách EU zabírají lidé spjatí s Goldman Sachs.

Roberts bere čtenáře na napínavou cestu boření ekonomických mýtů, které ovládaly svět ekonomie po desetiletí. Nakonec dospívá k souhlasu s názory Hermana Dalyho a jeho ekonomikou ustáleného stavu. Jedno ekonomické paradigma končí. Je načase hledat jiné, v němž přírodní bohatství přestane být „externalitou“ a lidé „pracovními náklady“, které je potřeba snižovat za každou cenu. Pokud takovouto cestu dokáže ujít libertarián a tvůrce Reaganyovy hospodářské politiky, pak nejsme ztraceni.

Předmluva k německému vydání

Johannes Maruschzik¹

Jsme svědky historického bodu obratu. Vzniká nový světový řád. Ekonomická moc se závratným tempem přesouvá k uskupení států BRIC² a jiným rozvíjejícím se ekonomikám. Vznikají nové aliance, například Šanghajska organizace pro spolupráci (SCO), v nichž hybnou sílu tvoří Čína a Rusko a jež s velkým předstihem připravují nový ekonomický světový řád. Je velmi pravděpodobné, že v něm také zaujmou dominantní postavení.

Naopak síly, jež hýbaly světovou ekonomikou během uplynulých desetiletí – Spojené státy, Velká Británie, eurozóna (*Euroland*) a Japonsko – bojují o přežití. Jejich ekonomiky se nacházejí ve stavu postupného rozkladu. Zejména ve Spojených státech a zemích Evropské unie neustále roste počet lidí žijících pod hranicí chudoby. Jako příznak se vynořují další výrazné propady v sociální oblasti, jež nás čekají v budoucnosti. Většina populace ani nepředpokládá, že by se mohla úspěšně podílet na budoucím rozvoji globální ekonomiky. Mnohé státy čelí politickému chaosu v důsledku rostoucího zadlužení a nezaměstnanosti. Hrozí nebezpečí, že se z bezmocnosti politického a ekonomického systému zrodí radikální politické síly, jež vytvoří novou formu diktatury.

Ekonomové jsou spoluzodpovědní za ekonomický úpadek západního světa. Místo aby nezaujatě, nestranně analyzovali změny v globální ekonomice světa, aby na ně mohli náležitě reagovat, stávají se jednotlivé ekonomické školy otroky vlastních ideologických principů. Běžné je, že nerespektují, přehlížejí

¹ Předmluva je převzata z německého vydání této Robertsovy knihy, publikované v červenci roku 2012 nakladatelstvím Weltbuch Verlag v Německu, Rakousku a Švýcarsku pod názvem *Wirtschaft am Abgrund*. Johannes Maruschzik je německý ekonom a předseda německého sdružení „Glasshouse“ – *Center for Studies on a New Economy* ve Wachtbergu u Bonnu – někdy uváděného pod názvem *Center for Studies on a Free Economy*. (pozn. aut.)

² Dnes již států BRICS – k uskupení Brazílie, Ruska, Indie a Číny přistoupila v prosinci roku 2010 ještě Jižní Afrika, která v únoru roku 2011 získala i formální členství. (pozn. aut.)

a zanedbávají všechno, co se jim do stávající teorie nehodí. Mnozí ekonomové jsou navíc zkorumpovaní, nucení sloužit zájmovým skupinám a politikům, zneužívajícím demokratické zřízení pro své vlastní cíle. Naopak ekonomové, kteří opravdu vykonávají vědeckou práci, jsou vzácní. Lidé dělající politiku jim stěží věnují pozornost.

Na tyto klíčové otázky se ve své knize pokouší odpovědět dr. Paul Craig Roberts, jenž v prvních fázích úřadování administrativy amerického prezidenta Ronalda Reagana pracoval jako poradce ministerstva financí a zodpovídal za ekonomickou politiku Spojených států.³ Z analytického i empirického hlediska tato kniha základním způsobem zpochybňuje stávající chápání i praxi ekonomické teorie i politiky.

V první části autor podává přehled úspěchů a nezdarů ekonomiky až po současnost. Nešetří v něm ani keynesiánské ekonomy držící se přesvědčení, že si vlády musejí zachovat výrazné pravomoci, ani neoliberální a libertariánské ekonomy, kteří veškeré vládní regulace trhů odmítají. Po přečtení několika prvních vět je již zřejmé, že knihu napsal nezávislý myslitel, který se nebojí zpochybnit zaseté způsoby uvažování.

Paul Craig Roberts má blíže k libertariánům než k těm, kteří trvají na tom, že vlády musejí řídit ekonomiku. Jako pravý otec reaganomiky⁴ vnesl do ekonomické politiky postřeh, že fiskální politika ovlivňuje také křivku agregátní nabídky (*aggregate supply curve*), nejen křivku agregátní poptávky (*aggregate demand curve*), jak se domnívají keynesiánští makroekonomové. Vysoké daňové sazby nemotivují k pracovnímu výkonu a spoření, a tudíž omezují možnosti nabídky reagovat na politiku stimulující poptávku. Tzv. „Agenda 2010“ červeno-zelené německé vlády⁵ zahrnující krácení marginálních daňových

³ Paul Craig Roberts sehrál při prosazení této politiky v americkém Kongresu klíčovou roli a změnil tak způsob ekonomického myšlení v celosvětovém měřítku. Ve své poutavé knize „Revoluce strany nabídky“ (*The Supply-Side Revolution: An Insider's Account of Policymaking in Washington*, vyd. Harvard University Press v roce 1984) autor popisuje zákulisí této politiky a bitvu, jež se v této souvislosti rozpoutala v tehdejších americkém Kongresu. Ve zkrácené podobě byla Robertsova „Revoluce strany nabídky“ publikována v Číně v čínském jazyce. (pozn. aut.)

⁴ Pojem reaganomika se vztahuje k hospodářské politice amerického prezidenta Ronalda Reagana. (pozn. aut.)

⁵ Šlo o úspěšnou vládní koalici Sociálnědemokratické strany Německa (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands* čili SPD) a spojení Spojenectví 90 a Zelených (*Bündnis 90/Die Grünen* čili B'90/Grüne), kterou vedl od října 1998 do listopadu 2005 německý kancléř Gerhard Schröder. (pozn. překlad.)

sazeb by byla nemyslitelná beze změn, k nimž došlo v americké daňové politice počátkem 80. let a jež prosazoval Paul Craig Roberts.

„Libertariáni se domnívají, že lidská povaha se mění podle toho, zda je člověk zaměstnán v soukromém či státním sektoru. Nepřipouštějí, že by se soukromý sektor mohl chovat stejně tyransky jako sektor veřejný. Oceňuji, že libertariáni brání volnost a svobodu, ale jinak jsem s nimi už ztratil trpělivost,“ napsal mi Paul Craig Roberts v době, kdy jsme diskutovali o překladu této knihy. Jeho názor se dokonale shoduje s varováním ekonoma rakouské školy a držitele Nobelovy ceny za ekonomii Friedricha Augusta von Hayeka, jež vyjádřil ve svém klasickém díle „Cesta do otroctví“ (*The Road to Serfdom*, 1944): „Pravděpodobně nic neuškodilo liberálním snahám tolik, jako rigidní trvání některých liberálů na určitých obecných zásadách, zejména na principu *laissez-faire*.“⁶

Podle Paula Craiga Robertse je kapitalismus volného trhu (*laissez-faire capitalism*) problematický ve třech oblastech. Za prvé: přesvědčení, že trhy regulují samy sebe, považuje autor za naivní. Trhy jsou společenské instituce. Lidské aktéry na trhu je nezbytně nutné regulovat. Za druhé: autor zdůrazňuje, že bezvýhradná víra v přínos volného obchodu ve věku globalismu působí citelné ztráty v oblasti sociální péče a vyvolává šíření chudoby nejen v rámci populací rozvojových zemí, ale i na Západě. Za třetí: autora rmoutí, že mnozí ekonomové ignorují fakt, že přírodní kapitál nelze nahradit člověkem vyrobeným kapitálem a že se čerpáním přírodního kapitálu (v zájmu dočasného zisku) ožebračují budoucí generace.

Regulace versus deregulace

Paul Craig Roberts považuje deregulaci amerických finančních trhů za hlavní příčinu poslední globální finanční a ekonomické krize. Alan Greenspan, bývalý předseda (1987–2006) amerického centrálního bankovního systému (*US Central Bank*) čili Federálního rezervního systému (*Federal Reserve* čili *Fed*), kázal víru v autoregulační schopnosti trhů. Na přelomu tisíciletí byly ve Spojených státech zrušeny zákony, zavedené po zkušenosti s Velkou

⁶ Pod pojmem „liberalismus“ rozumějí Hayek a Maruschzik *klasický* liberalismus, tedy směr blízký se dnešnímu „libertarianismu“, nikoliv poválečnému americkému liberalismu. (pozn. aut.)

hospodářskou krizí ve 30. letech 20. století. Nové, vysoce rizikové a spekulativní finanční nástroje byly ponechány bez regulace, zatímco Glass-Steagallův zákon (*Glass-Steagall Act*) byl zrušen, čímž americká vláda umožnila splynutí komerčního a investičního bankovníctví. Odborníci před riziky deregulovaných finančních trhů, zejména finančních derivátů⁷ (zejména swapy úvěrového selhání, angl. *credit default swaps* čili CDS) varovali.⁸ Varování byla ignorována. Finanční trhy se proměnily v hazardní kasino, kde se hrálo o okamžité zbohatnutí.⁹

Kdybychom shromáždili podrobné informace o výstřelcích na amerických finančních trzích, vystačily by na úctyhodnou řádku knih. Působily by jako noční můra, typická spíše pro kriminální romány, jenže s jedním zásadním rozdílem – nešlo by o fikci. Tyto excesy měly na svědomí zločinné síly, jež zničily život milionům nic netušících, důvěřivých a nepochybně i neinformovaných a bezmocných lidí.

Paul Craig Roberts se dotýká bolestného tématu – zneužití soukromé moci v dosud nevídaném měřítku.

Deregulační politika umožnila nebývalou a bezprecedentní koncentraci moci ve finančním sektoru. Roberts píše: „Ekonomické a finanční zmatky, do nichž se Spojené státy a Evropa dostaly a jež exportovaly do převážné části zbyvajících světa, jsou přímým důsledkem nadměrné ekonomické svobody.“

⁷ Když byl v roce 1933 schválen Glass-Steagallův zákon (navržený demokratickými senátory Carterem Glassem a Henrym Steagalem), bylo spojení pojišťovacích společností, investičních bank a obchodních bank zakázáno. Platnost zákona byla zrušena v roce 1999. (pozn. aut.)

⁸ Swapy úvěrového selhání (*credit default swaps* čili CDS) – *pojištění proti nesplacení dluhopisu* či *výměny nesplaceného úvěru* – jsou úvěrové deriváty sloužící k přenosu úvěrového rizika. Prodávají je finanční instituce, jež se klientovi zavazují uhradit ztrátu v případě úvěrového selhání. Za tuto „pojistnou“ službu si od klienta nechávají platit určitou prémii. V důsledku deregulačního zákona Commodity Futures Modernization Act, podepsaného Billem Clintonem na nátlak lobbistických skupin finančního odvětví v prosinci roku 2000, přestaly mimo jiné podléhat regulaci i CDS. (pozn. aut.)

⁹ Zajištěné dluhové obligace (něm. *Forderungsbesicherte Schuldverschreibungen*, angl. *Collateralized Debt Obligations* čili CDO) a zajištěné hypoteční obligace (něm. *besicherte Hypothekenobligationen*, angl. *Collateralized Mortgage Obligations* čili CMO) zde sehrály klíčovou roli. (pozn. aut.)

Nedostatky volného obchodu

Autor boří zaseté představy i v otázce samotného volného obchodu. Teorie volného obchodu Davida Ricarda byla pevně svázána s určitými (dobovými) předpoklady.¹⁰ V globalizované ekonomice ztrácí Ricardova teorie veškerou oprávněnost. Praxe obchodních společností přemísťovat (výhradně v zájmu vyššího zisku) svou výrobu zboží a služby pro domácí trhy do zemí s levnou pracovní silou (tzv. *offshoring*) nemá s volným obchodem nic společného. Offshoring je do důsledku arbitráž s námezdní prací mezi různě rozvinutými zeměmi. V offshorujících zemích mizí pracovní příležitosti, příjmové možnosti a existenční základna, dříve vázaná na výrobu. Daně a příspěvky na sociální zabezpečení tudíž platí méně lidí. Zároveň roste počet lidí, kteří potřebují státní podporu. Firmy tak offshorováním pracovních míst zvyšují náklady společnosti na sociální výdaje.

Většina antiglobalistů kritizuje vykořisťování rozvojových zemí zeměmi rozvinutými. Nezaregistrovala skutečnost, že tím, kdo na globalizaci prodělává nejvíc, jsou právě rozvinuté průmyslové země, jejichž postupná změna ve společnost služeb, o níž snili obránci globalismu, se ukázala být fatálně klamnou. Národní státy mohou vytvářet bohatství jen prostřednictvím výrobků a služeb, jež jsou schopné prodat na globálních trzích. Na to se zapomínalo.

Paul Craig Roberts varuje před důsledky offshoringu. Ve druhé části knihy uvádí deprimující fakta o špatných vyhlídkách americké ekonomiky.

Evropané by si měli nechat poradit a nad vývojem ve Spojených státech se důkladně zamyslet. Nešíří se již na evropském kontinentu deindustrializace? Není deindustrializace jedním z důvodů extrémně vysoké nezaměstnanosti (mladých lidí) v jihoevropských zemích? Nesmíme zapomínat, že výrobní sféra omezuje pracovní místa i v Německu. Německý průmysl jako celek nabízí méně pracovních míst než v době před znovusjednocením země. V měsíční zprávě Spolkové agentury práce (*Bundesagentur für Arbeit*) za prosinec 2010 se říká: „Dosud přetrvávají mírné ztráty v zaměstnanosti ve výrobní sféře.“

¹⁰ Britští ekonomové Adam Smith (1723–1790) a David Ricardo (1772–1823) jsou považováni za jedny z nejvýznamnějších ekonomů všech dob, zejména zásluhou Smithova díla „Bohatství národů“ (*An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, 1776) a Ricardova díla „Zásady politické ekonomie a zdanění“ (*On the Principles of Political Economy and Taxation*, 1817). (pozn. překlad.)

Zpráva v souvislosti s tímto vývojem poskytuje údajně uklidňující vysvětlení: V Německu prostě pokračuje restrukturalizace hospodářství směrem k posilování sektoru služeb. Podíl pracovních míst podrobených výběru sociálního pojištění v sektoru služeb stoupá, zatímco podíl zaměstnanců ve výrobním sektoru klesá. Podle měsíční zprávy Spolkové agentury práce (z prosince 2011) pracovalo v červnu 2011 69 % zaměstnanců platících sociální pojištění v sektoru služeb (ve srovnání se 67,7 % v roce 2008) a 30,2 % v sektoru výrobním (ve srovnání s 31,5 % v roce 2008). Pokud tento stav porovnáme se Spojenými státy, je na tom Německo s 30 % populace pracující ve zpracovatelském průmyslu lépe než Spojené státy, kde ve výrobním sektoru hospodářství dosud pracuje jen zhruba 11 % populace.

V důsledku úbytku zaměstnanosti v letech 2009 a 2010 navíc počet zaměstnanců v německém výrobním sektoru (bez stavebnictví) vzrostl v roce 2011 o 131 000 osob (o 1,7 %) (podle tiskové zprávy *Spolkového statistického úřadu – Statistisches Bundesamt* – ze 2. ledna 2012).

Offshoring nepochybně představuje riziko i pro Evropu. Sací efekt nízkých mezd v zemích s rychle se rozvíjejícími ekonomikami je příliš silný. Je naivní si představovat, že se globální konkurence postará o vyrovnání příjmů mezi zeměmi rozvíjejících se ekonomik a průmyslovými národními státy západního světa. Dejme tomu, že například v Číně již mzdy rostou, hodinová mzda v rozvíjejících se ekonomikách nedosahuje ještě 2,0 euro, zatímco v evropských zemích je patnáctkrát vyšší. Jak se ale vyrovnávání mezd projeví? Kde se mzdy vyrovnají? Mzdy budou v rozvíjejících se ekonomikách růst, zatímco v evropských zemích budou klesat. Pakliže v evropských zemích nedojde s poklesem mezd i k poklesu cen, populace bude vystavena značným příjmovým ztrátám. Tyto ztráty se budou nadále prohlubovat v důsledku demografického vývoje snižujícího daňový základ pro sociální pojištění. Můžeme si v tomto kontextu dovolit vyrovnávání mezd ve světovém měřítku?

Od starého dobrého kapitalismu k plutokracii

Vyhlídky na klasickou „cestu vzhůru“, vyhlídky na postup americké střední třídy po profesionálním žebříčku i samotné příčky onoho žebříčku jsou systematicky ničeny postupující deindustrializací země. Americký sen – z hadrů k bohatství – je tentam. Z pohodlného způsobu života střední třídy odpadá